

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de leeswijzer, waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

Spaanse vlag (*Euplagia quadripunctaria*) H1078

1. Status

Prioritair op Bijlage II van de Habitatrichtlijn (inwerkingtreding 1994)

2. Kenschets

Beschrijving: De Spaanse vlag is een overdag actieve nachtvlinder die met zonnig weer vliegt en graag bloemen bezoekt. De vlinder hoort bij de familie van de beervlinders. De Spaanse vlag heeft zwart-wit gestreepte voorvleugels en opvallend orangerode achtervleugels met zwarte tekening. De vlinders zijn aanwezig tussen eind juli en eind augustus en gaan bij warm en zonnig weer op zoek naar bloeiende nectarrijke planten, in het bijzonder koninginnenkruid. Tijdens koude perioden zijn de vlinders niet actief en paring vindt niet plaats beneden ongeveer 10 graden Celsius.

De rupsen van de Spaanse vlag komen in augustus-september uit het ei en ze eten aanvankelijk, tot na de winter, slechts sporadisch. Ze zijn nachtactief maar ze eten niet tijdens koude nachten. De groeifase maken ze pas na de overwintering door. In juni-juli maakt de rups van de Spaanse vlag een cocon tussen het strooisel om zich daarin te verpoppen.

De rupsen worden vooral aangetroffen op vochtige, relatief schaduwrijke plaatsen. De vlinders zelf zijn te vinden op warme, kalkrijke hellingen, langs bosranden en struwelen en in zoomvegetaties. Kenmerkend voor het leefgebied van de Spaanse vlag is dus vooral het op korte afstand van elkaar voorkomen van deze twee verschillende typen habitat.

Relatief belang binnen Europa: gering

De Spaanse vlag komt voor in een brede strook van Spanje over Midden-Europa tot in Rusland. In het noorden is de Spaanse vlag aanwezig tot in de Baltische staten, in het zuiden tot in het Middellandse Zee-gebied en Centraal-Azië. In Europa ligt het zwaartepunt van de verspreiding in de continentale, alpiene en mediterrane biogeografische regio's. Daarbuiten bevinden zich ook populaties in de Atlantische regio. Soms wordt een lokale vooruitgang van de soort gemeld, zoals in Duitsland. Op het eiland Rhodos komt de speciale ondersoort *rhodensis* voor. Die ondersoort overzomert massaal in de beroemde vlindervallei van Rhodos en geldt daar als belangrijke toeristische attractie. Tijdens de hete midzomerperiode rusten de vlinders daar in grote aantallen hangend in de vegetatie. Deze ondersoort geldt als bedreigd. De overige ondersoorten van de Spaanse vlag zijn dat niet. Het aandeel van Nederland in de Europese populatie is bijzonder klein (<1%). Dit geldt ook voor de Europese Unie. De Nederlandse populatie heeft ook binnen de Atlantische regio geen grote betekenis. In Nederland zijn slechts een aantal kleine populaties te vinden, terwijl direct over de grens in Duitsland en België en ook in noordelijk Frankrijk, veel grotere populaties voorkomen. Ook in Groot-Brittannië komt de Spaanse vlag voor, maar alleen aan de zuidkust.

3. Ecologische vereisten

De Spaanse vlag is een warmteminnende soort die voorkomt in landschappen met een gunstig microklimaat. De diversiteit binnen het landschap moet hoog zijn, voldoende nectar voor vlinder en voedsel voor de rupsen en voor zowel de vlinder als de rups koele en warme microhabitats in de directe omgeving van elkaar. Samenhang in het landschap is eveneens van belang.

In Nederland heeft de soort altijd in lage dichtheden gevlogen en de populatie op de Sint Pietersberg en omgeving is al tientallen jaren aanwezig, mogelijk al langer dan een eeuw. Gezien de totaal waargenomen aantallen vlinders per jaar zal de populatie hier niet groter zijn geweest dan enkele tientallen vlinders per jaar. Dit wordt ondersteund door Leopold e.a. die een goede, duurzame populatie inschatten op basis van expert judgement op 50 vlinders of meer.

Leefgebied: Het leefgebied van de Spaanse vlag kenmerkt zich door het op korte afstand van elkaar voorkomen van twee verschillende typen habitat: 1) relatief schaduwrijk, vochtig en beschermd voor de rupsen en 2) droog en warm voor de vlinders. Ingrepen in het landschap die een van beide leefgebieden verstoren op plekken waar de Spaanse vlag voorkomt, zijn negatief.

Voedsel: Vlinders zijn nectar behoeftig. Diverse soorten planten worden genoemd, maar koninginnenkruid is veruit favoriet. Ook wordt de soort gemeld in tuinen in de buurt van de leefgebieden op nectarrijke planten zoals de vlinderstruik. De rupsen leven van diverse kruidachtige planten zoals smalle weegbree, witte dovenetel, grote brandnetel en koninginnenkruid. Ook meer houtige gewassen zoals braam en wilg worden gemeld als voedselplanten.

4. Huidig voorkomen

Huidige verspreiding en voorkomen binnen Nederland: De Spaanse vlag komt in ons land alleen voor in het zuiden van Limburg. Kleine populaties zijn aanwezig in de omgeving van Bunde, Gronsveld, Slenaken, Eys en Heerlen. De grootste populatie bevindt zich op en rond de Sint Pietersberg bij Maastricht. De Spaanse vlag heeft een grote mobiliteit.

Verspreidingskaart Spaanse vlag

5. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends in Nederland:

Tussen 1900 en 1950 waren vondsten van de Spaanse vlag beperkt tot het zuiden van Limburg. De huidige verspreiding lijkt sterk op de verspreiding van toen, maar het oude beeld is gebaseerd op zeer lage aantallen. Het is zelfs zo dat in deze tijd betwijfeld werd op de Spaanse vlag wel tot de

inheemse fauna behoorde, omdat gedacht werd dat de meldingen terug te voeren waren tot zwervers van over de grens. De populatieaantallen zullen in die tijd niet groot geweest zijn en maximaal tien per jaar zijn geweest. Ook in het begin van de jaren negentig is de Spaanse vlag nog niet talrijk en de waarnemingen zijn in die periode allemaal beperkt tot de Sint Pietersberg. Op basis van losse waarnemingen uit het Landelijk Bestand Vlinders (in beheer bij De Vlinderstichting) is een vooruitgang in de laatste circa tien jaar te zien, zowel in waargenomen aantallen als in geografische spreiding, maar een invloed van intensivering van de waarneming is hier niet uit te sluiten. Een statistisch onderbouwde trend is dus niet te geven, maar er zijn duidelijke indicaties voor een vooruitgang. Het verdient aanbeveling om te onderzoeken of trends ook bepaald kunnen worden met tellingen aan rupsen of aanvullende waarnemingen van 's avonds actieve vlinders.

Recente ontwikkelingen: Sinds 2002 worden op een vergelijkbare manier als bij de dagvlinders, in het kader van het Netwerk Ecologische Monitoring gestandaardiseerde tellingen van nachtvlinders zoals de Spaanse vlag uitgevoerd met als doel om betrouwbare trends te verzamelen. Ondanks dat de verspreiding van de Spaanse vlag steeds ruimer wordt, neemt de door het CBS berekende landelijke index af. Volgens Groenendijk (2007) is dat echter waarschijnlijk een artefact, ten gevolge van de lage dichtheid en specifiek gedrag van de Spaanse vlag. De methodiek van het dagvlindermeetnet blijkt niet zo geschikt voor de Spaanse vlag. Inmiddels is voor deze soort de methodiek aangepast.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: gunstig

Het huidige verspreidingsgebied komt overeen met de gunstige referentie en het areaal van de Spaanse vlag neemt nog verder toe.

Beoordelingsaspect populatie: onbekend

De populaties die in het NEM meetnet gevolgd worden lijken af te nemen, maar de totale populatie neemt waarschijnlijk wel toe, maar daar zijn geen cijfers van beschikbaar.

Beoordelingsaspect leefgebied: gunstig

De soort is een levensvatbare component van de natuurterreinen waarin deze voorkomt en gezien de vermoedelijke vooruitgang zal dat ook zo blijven. Het natuurlijke verspreidingsgebied neemt niet af, maar lijkt eerder toe te nemen. Voor een aantal locaties werden vroeger geen en worden tegenwoordig wel waarnemingen van de Spaanse vlag gemeld. Op dit moment is er een voldoende groot leefgebied aanwezig en dat zal ook waarschijnlijk in de toekomst blijven bestaan.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: gunstig

De Spaanse vlag heeft zich uitgebreid van de Sint Pietersberg tot meerdere locaties in het zuiden van Limburg. Sommige populaties zijn relatief klein, maar andere populaties zijn inmiddels vrij groot (bijvoorbeeld in het Eyserbos). De soort lijkt sterk vooruit te gaan. De Spaanse vlag komt in Nederland voor aan de noordwest grens van zijn verspreidingsgebied, en is gevoelig voor koele, natte zomers. De warmere zomers aan het begin van de 21ste eeuw lijken de soort een extra impuls te geven. Het toekomstperspectief voor de Spaanse vlag in 2004 lijkt dus gunstig.

Landelijke instandhoudingsdoelstelling:

Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie.

Streefbeeld bij de landelijke instandhoudingsdoelstelling:

- **natuurlijk verspreidingsgebied:** 11 10x10 km-hokken
- **populatie:** 300 exemplaren

Oordeel: gunstig

Staat van instandhouding			
Aspect	1994	2004	2007
Verspreiding	gunstig	gunstig	gunstig
Populatie	gunstig	gunstig	?
Leefgebied	gunstig	gunstig	gunstig
Toekomst perspectief	gunstig	gunstig	gunstig
Oordeel	gunstig	gunstig	gunstig

6. Bronnen

- Ebert, G., 1997. Die Schmetterlinge Baden-Württembergs, Band 5, Nachtfalter 3. Eugen Ulmer GmbH & Co, Stuttgart, Duitsland.
- Groenendijk, D., 2002. Kansen en mogelijkheden voor monitoring van de spaanse vlag in Nederland. Rapportnummer VS2002.44. De Vlinderstichting, Wageningen.
- Groenendijk, D. & J. van der Meulen, 2004. Conservation of moths in the Netherlands: population trends, distribution patterns and monitoring techniques of day-flying moths. *Journal of Insect Conservation* 8: 109-118.
- Groenendijk, D., 2007. De Spaanse vlag in Nederland. *Natuurhistorisch Maandblad* 96(8): 233-239.
- Kamp, O. op den & D. Groenendijk, 2003. De spaanse vlag in Limburg. *Natuurhistorisch Maandblad* 92: 174-175.
- Leopold, P., P. Pretscher, R. Reinhardt & E. Friedrich (zonder jaartal). Kriterien zur Bewertung des Erhaltungszustandes der Populationen der Spanischen Flagge *Euplagia quadripunctaria* (Poda, 1761). Internetdocument te vinden op www.bfn.de/03/030306.htm.